

Protokoll fört vid besök hos Polismyndigheten i Västmanlands län, arresten Västerås, den 21 mars 2012

Inledning

På uppdrag av justitieombudsmannen Hans-Gunnar Axberger genomförde enhetschefen Sven-Åke Jansson, tillsammans med föredragandena Elisabeth Sjöblom och Nina Hubendick, den 21 mars 2012 ett oanmält besök i polisens arrestlokaler i Västerås.

Vid ett besök i häktet Västerås den 20 mars 2012 intervjuades ett tiotal intagna, varav flera hade suttit anhållna i arresten i Västerås.

Bakgrund

Justitieombudsmännen har enligt lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän (JO-instruktionen) tillsyn över dem som utövar offentlig verksamhet för att tillse att dessa följer lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden. JO:s tillsyn omfattar bl.a. polisen. Ombudsmännen ska särskilt tillse att domstolar och förvaltningsmyndigheter i sin verksamhet iakttar regeringsformens regler om saklighet och opartiskhet och att medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter respekteras i den offentliga verksamheten.

Av 5 a § i JO-instruktionen framgår att justitieombudsmännen därutöver fullgör de uppgifter som ankommer på ett nationellt besöksorgan enligt det fakultativa (frivilliga) protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (Optional Protocol to the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Opcat).

Syftet med det fakultativa protokollet är att upprätta ett system för regelbundna besök, genomförda av oberoende internationella och nationella organ, på platser där personer hålls frihetsberövade, för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Besökets genomförande

Besöket inleddes med att JO:s medarbetare togs emot av arrestföreståndaren kommissarien Peter Jonsson. Därefter förevisades arrestlokalerna. JO:s medarbetare genomförde en översiktlig genomgång av arrestant- och omhändertagandeblad och fängselprotokoll. Samtal fördes med personal.

Besöket avslutades med en sammanfattande genomgång med Peter Jonsson.

lakttagelser m.m. under besöket

Organisation m.m.

Från polismyndighetens sida anfördes sammanfattningsvis följande. Arresten i Västerås har sjutton celler varav åtta är avsedda för förvaring av anhållna. Polismyndigheten har slutit avtal med Kriminalvården med innebörden att Kriminalvården sedan juni 2007 har ansvaret för tillsynen av anhållna och driften av ovan nämnda åtta platser (ärende A-915-4638/07). Lokalerna är slitna. Bemanningen utgörs av timanställda arrestvakter (enkelbemanning) som genomgått en kortare arrestutbildning. Polispersonal bistår vid behov i arresten. Tillnyktringsenhet saknas i Västerås. Den som omhändertas för berusning förs därför normalt till polisens lokaler. Det förekommer också att berusade personer körs hem. Vid större evenemang som Power Meet förekommer det att upp till fyra personer läggs in i samma cell. Dubbelbeläggning kan förekomma under helger. Aggressiva personer läggs alltid in i egen cell. Det finns kvinnlig personal att tillgå för det fall en kvinna tas in i arresten. Det är relativt ovanligt med tillbud i arresten. Ett dödsfall inträffade 2011 och flera självmordsförsök förekom samma år. Egenkontroller av arrestlokalerna genomförs löpande. Ingen samverkan gällande arrestverksamheten förekommer med andra polismyndigheter.

Celler och andra utrymmen

Frihetsberövade förs till arresten för inskrivning och arrestant- eller omhändertagande blad upprättas. Förmansprövning görs av vakthavande befäl som även gör förmansprövningar på distans gällande frihetsberövade förda till arresterna i Sala, Fagersta och Västra Mälardalen. Anhållna överlämnas till Kriminalvårdens personal som därefter ansvarar för tillsynen. Frihetsberövade ungdomar mellan 15 och 18 år placeras på en bänk i arrestintaget i avvaktan på vårdnadshavare och socialtjänsten.

Män avvisiteras i det kameraövervakade arrestintaget medan kvinnor avvisiteras i cellen. Kläder och skor tillhandahålls.

Det finns ett läkarrum och ett rum med provtagningsutrustning för trafiknykterhetsbrott. Vidare finns flera förhörtrum och en rullstol finns att tillgå.

Anhållningscellerna är utrustade med en väggfast säng med madrass. Det finns ett fönster med bra ljusinsläpp och en vattenautomat samt toalettstol som spolats utifrån. Utrustningen i en tillnyktringscell består av en väggfast säng med madrass

och en vattenautomat och ett fönster samt en toalettstol som spolats utifrån. Cellerna gav ett slitet intryck med klotter på väggarna.

Celler och hygienutrymmen städas dagligen.

En översiktlig genomgång gjordes av bl.a. tillsynsblad. Härvid framkom inget att anmärka avseende tillsynen av frihetsberövade.

Vid samtal med personal framkom att anhållningscellerna vid polisarresten endast används vid platsbrist i häktet. Ingen blir sittande länge i polisarresten. Möjlighet till utomhusvistelse på rastgård, rökning och dusch finns i häktet.

Behandling av frihetsberövade

Två intagna i häktet uppgav att de i samband med byte av polisbil fick gå barfota utomhus endast iklädda underkläder och t-shirt. En av dem uppgav att han även fått vänta utomhus i 10 minuter i avvaktan på vidare transport. Vid samtal med personal framkom att det vid s.k. stafettkörning händer att frihetsberövade transporteras till polishuset i Västerås endast iklädda underkläder.

Ersättningskläder för frihetsberövade vars kläder omhändertagits för teknisk undersökning saknas vid närpolisområdena. Sådana kläder finns endast att tillgå i polishuset i Västerås. Värmefilt finns i samtliga polisbilar.

Information om rättigheter och kontakt med omvärlden

I denna del antecknas inledningsvis följande. Enligt 2 § häktesförordningen (2010:2011) ska varje intagen i anslutning till att han eller hon tas in i en förvaringslokal informeras om verkställighetens innebörd på ett språk som han eller hon förstår. Sådan information ska också lämnas vid andra tillfällen så snart det finns anledning till det.

Vid sitt besök i Sverige 2008 uppmärksammade FN:s underkommitté mot tortyr (UN Subcommitté for the Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, SPT) att polisen inte gav information till frihetsberövade om deras rättigheter på ett systematiskt och enhetligt sätt (se www2.ohchr.org/english/bodies/cat/opcat/spt_visits.htm). Rikspolisstyrelsen uppgav i anslutning därtill att det fanns ett utkast till informationsblad men att man av olika skäl inte hade färdigställt detta. SPT rekommenderade att informationsbladet borde färdigställas så fort som möjligt och därefter distribueras till samtliga polisstationer.

I sitt svar på SPT:s rapport anförde regeringen att informationsblad, på 40 olika språk, hade färdigställts och gjorts tillgängligt för samtliga polismyndigheter i december 2008.

En kopia av informationsbladet bifogas detta protokoll.

Vid besöket framkom att informationsbladet finns tillgängligt i en pärm i arresten. Något klart besked om huruvida det rutinmässigt delas ut kunde emellertid inte lämnas av personalen. Flera av de intagna i häktet som intervjuades uppgav att de varken fått skriftlig eller muntlig information. Andra uppgav att de inte kunde dra sig till minnes att de fått någon information.

Underrättelse till anhöriga m.fl.

Det finns bestämmelser i flera olika författningar om underrättelse till anhöriga vid frihetsberövande (24 kap. 21 a § rättegångsbalken, 17 a § polislagen [1984:387] och 3 § häktesförordningen [2010:2011]) liksom om att sådana underrättelser ska dokumenteras (se 20 § förundersökningskungörelsen [1947:948]). I samband med införandet av 17 a § polislagen framfördes åsikten att det i 27 § polislagen borde tas in en bestämmelse av innebörd att det av protokollet över åtgärden ska framgå vem av den frihetsberövades anhöriga som har underrättats och när det har skett. Enligt regeringens bedömning behövdes inte någon sådan komplettering eftersom 27 § polislagen redan gav uttryck för att sådana uppgifter ska dokumenteras (prop. 2007/08:47 s. 21). JO Hans-Gunnar Axberger har i ett beslut den 25 april 2012 gjort vissa uttalanden om underrättelse till en anhållens närstående (dnr 3682-2011). Beslutet finns publicerat på JO:s webbplats.

Vid besöket efterfrågades myndighetens rutiner för underrättelse till anhöriga och hur man dokumenterar att underrättelse har skett. Från myndighetens sida anfördes bl.a. följande. Anhöriga kontaktas om den frihetsberövade begär detta och om det kan ske utan men för utredningen (jfr 24 kap. 21 a § rättegångsbalken). Det är den utredande polisen som kontaktar anhöriga. Att så har skett antecknas i akten men det kan även dokumenteras på annat sätt. Det är förundersökningsledaren eller utredande polis som underrättar konsulat när utländska medborgare frihetsberövats (jfr 1 § lagen [1989:152] om underrättelseskyldighet m.m. när utlänningar är berövade friheten). Att så har skett antecknas på aktkappan.

Hälso- och sjukvård

I samband med avvisiteringen noterar avrapporterande polisman på omhändertagande- eller arrestantbladet om det finns synliga skador. Den frihetsberövade tillfrågas om eventuella sjukdomar eller medicinering. Vardagar under dagtid kan sjuksköterska från häktet tillkallas för bedömning avseende hälsotillstånd och behov av eventuella mediciner etc. Under övriga tider beslutar vakthavande befäl om läkare ska tillkallas eller om den frihetsberövade ska föras till sjukhus. En defibrillator (hjärtstartare) finns i arresten. Samtliga arrestvakter har en kortare sjukvårdsutbildning, dock inte i användandet av defibrillator. Sjukvårdsutrustning finns att tillgå i arresten.

Avslutande genomgång

JO:s medarbetare redogjorde för vad som kommit fram under besöket.

Polismyndigheten anförde bl.a. följande. Arrestlokalerna är gamla och slitna vilket ses som ett problem. Verksamheten i arresten fungerar bra och rutiner efterföljs. En

tydligare rutinbeskrivning gällande hanteringen av informationsbladet om rättigheter kommer att tas fram.

Jag har tagit del av protokollet. Med anledning av vad som framkommit om rutinerna för underrättelse till anhöriga vid vissa frihetsberövanden finner jag anledning att påpeka att det av bestämmelsen i 24 kap. 21 a § rättegångsbalken framgår att den frihetsberövade inte själv behöver begära att underrättelse ska ske. Det är i stället den ansvarige befattningshavaren som ska tillfråga den frihetsberövade om detta.

Hans-Gunnar Axberger